

Ert datum:
2020-04-24

Datum:
2020-07-03

Er ref:
S2020/02826/FS

Diarienummer:
UHM-2020-0164

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia
s.sf@regeringskansliet.se

Hälso- och sjukvård i det civila försvaret – underlag till försvars- politisk inriktning (SOU 2020:23)

Upphandlingsmyndighetens uppdrag är bland annat att verka för rättssäkra, effektiva och hållbara upphandlingar till nytta för medborgarna och näringslivets utveckling. Vi ska också ge vägledning i statsstödsfrågor till kommuner och regioner.

Vi har för närvarande även regeringens uppdrag att ge förstärkt stöd vid upphandling av samhällsviktig verksamhet samt varor, tjänster och byggtreprenader till sådan verksamhet.¹ Enligt uppdraget ska vi bland annat påskynda utvecklingen så att leveranssäkerhet och krisberedskap säkerställs på ett systematiskt och strategiskt sätt i upphandlande myndigheters och enheters inköpsarbete.

Kort om betänkandet

Detta delbetänkande har inte remitterats till Upphandlingsmyndigheten, men eftersom vi enligt vår instruktion ska bistå regeringen med underlag för utvecklingen av den offentliga upphandlingen lämnar vi ett remissvar utom listan.

I betänkandet redovisas utredningens analys av de förslag till inriktning för hälso- och sjukvården som en del av det civila försvaret som Försvarsberedningen, Försvarsmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) tidigare har lämnat. Bedömningarna i delbetänkandet är avsedda att utgöra ett underlag inför

¹ Finansdepartementet, *Uppdrag att ge förstärkt stöd vid upphandling av samhällsviktig verksamhet*, Fi2019/03819/OU, beslut den 14 november 2019.

Ert datum:
2020-04-24

Datum:
2020-07-03

Er ref:
S2020/02826/FS

Diarienummer:
UHM-2020-0164

den försvarspolitiska inriktningsproposition som regeringen ska lämna till riksdagen under hösten 2020.

De privata aktörernas roll i utredningens förslag och bedömningar

Eftersom varor och tjänster upphandlas från privata aktörer har vi nedan valt att lyfta de avsnitt där utredningen berör privata aktörer och där upphandling är en viktig komponent för de frågor utredningen har hanterat:

- Utredningen konstaterar att de privata aktörernas medverkan i sjukvården på olika sätt påverkar hur man måste se på en krigsorganisation för sjukvården (s. 74).
- Utredningen konstaterar vidare att det är nödvändigt att det i samband med kommande försvarsbeslut anges en process för hur planeringsinriktningar förs vidare från statliga myndigheter till att även involvera privata aktörer (s. 12 och 29).
- Upphandlingsmyndigheten konstaterar därutöver att många av de civila sjuktransportresurser som beskrivs i avsnitt 6 sannolikt utgörs av privata, upphandlade, aktörer, även om detta inte framgår av betänkandet.² Detta får till följd att samhällets förmåga att prioritera och att leda och styra sjuktransportorganisationen (s. 119) sannolikt påverkas av hur avtalen med dessa aktörer har utformats.
- Utredningen konstaterar att eftersom en betydande del av verksamheterna inom hälso- och sjukvården bedrivs av privata aktörer, kommer kommunernas och regionernas krigsorganisationer i många fall behöva involvera verksamheter som bedrivs av privata aktörer (s. 130). Utredningen bedömer mot denna bakgrund det bland annat behöver tydliggöras på vilka sätt kommuner och regioner kan involvera privata aktörer i sina krigsorganisationer samt hur kommuner och regioner kan förstärka sina organisationer med personal från privata arbetsgivare (s. 132, se även s. 134).
- Näringslivet och de privata aktörerna är centrala i den analys av samhällets förnödenhetsförsörjning som utredningen gör (avsnitt 8). Utredningen konstaterar i denna del bland annat att det finns ett behov av att avtal utformas på ett enhetligt sätt tvärssektoriellt, bland annat för att det ska vara enhetligt gentemot näringslivet när flera aktörer i olika sektorer behöver teckna avtal om samma sorts resurser. Utredningen anser vidare att någon aktör behöver ha ansvar för den övergripande dialogen med företrädare för näringslivets olika sektorer och säkerställa de allmänna villkor och incitament som kan behövas (s. 149). Utredningen diskuterar även en eventuell ordning

² Se dock vad utredningen skriver om enklare former av sjuktransporter s. 118.

Ert datum:
2020-04-24

Datum:
2020-07-03

Er ref:
S2020/02826/FS

Diarienummer:
UHM-2020-0164

som inkluderar avtal med kris- och krigsviktiga företag ("K-företag", s. 149) och möjligheten till tillverkningsberedskap (s. 175).

- Utredningen föreslår att Läkemedelsverket ska få i uppdrag att såvitt avser läkemedel och hälso- och sjukvårdsmateriel genomföra en kartläggning avseende svensk produktion av aktiva substanser, hjälpämnen och förpackningsmaterial samt färdiga produkter på området (s. 151).
- Privata aktörer utpekats slutligen ut som en av många aktörer som kan ge krisstöd och måste samverka bland annat genom utbildning och övning (s. 194).

Dessa bedömningar och rekommendationer visar med tydlighet på de privata aktörernas betydelse för samhällets krisberedskap och därmed även på vikten av ett strategiskt förhållningssätt till dessa. Upphandlingsmyndigheten konstaterar vidare att involveringen av de privata aktörerna i många fall förväntas ske genom offentlig upphandling, även om detta inte framhålls i betänkandet. De olika förslagen aktualiserar sannolikt också tillämpning av såväl statsstöds- som upphandlingsreglerna, vilket inte heller framgår av betänkandet.

Den offentliga upphandlingens strategiska betydelse

Upphandlingsmyndigheten konstaterar att upphandling är grundläggande för offentlig sektors inköp av varor och tjänster. Upphandlingens betydelse för offentlig verksamhet uppmärksammas också allt oftare i sammanhang där brister och risker i offentlig verksamhet identifieras och initiativ till åtgärder utreds: Ett exempel bland många är Upphandlingsmyndighetens ovan nämnda regeringsuppdrag att ge starkt stöd om upphandling till samhällsviktig verksamhet. Ett ytterligare exempel är den nyligen publicerade genomlysningen av besluts- och genomförandeprocesser vid upphandlingar och investeringar i regioner och i avtalsreglerade samarbeten mellan det offentliga och företag och organisationer.³

Enligt vår uppfattning är det ännu för tidigt att dra alltför konkreta och långtgående slutsatser ifråga om Sveriges hantering av covid-19-pandemin. Pandemin har emellertid uppenbarligen blixtbelyst behovet av en nära samverkan mellan offentliga och privata aktörer för att hantera kriser.

Mot denna bakgrund efterlyser vi ett mer strategiskt förhållningssätt till den offentliga upphandlingen och de privata aktörerna i syfte att skapa förutsättningar för att snabbt och effektivt kunna mobilisera samhällets totala resurser i händelse av framtida kriser och katastrofer. I enlighet med ansvarsprincipen bör även ansvaret för de offentliga inköpen i krig och kris klargöras. Utredningen föreslår att det finns vinster med att på nationell nivå samordna vissa strategiska försörjningsrelaterade frågor.

³ *Strukturförändring och investering i hälso- och sjukvården – lärdomar från exemplet NKS (SOU 2020:15).*

Ert datum:
2020-04-24

Datum:
2020-07-03

Er ref:
S2020/02826/FS

Diarienummer:
UHM-2020-0164

Upphandlingsmyndigheten har ingenting att invända mot detta, men det är av vikt att ansvaret för offentliga inköp tydliggörs.

Vi vill även betona vikten av att inköp och upphandling betraktas som en strategisk del av verksamheten och samhällets krisberedskap. Enligt vår uppfattning saknas en tydlig och sammanhållen målbild för de privata aktörernas olika roller i det civila försvaret, och en sammanhängande insikt om att dessa aktörer i stor utsträckning involveras genom offentlig upphandling. Detta gäller särskilt näringslivets integrering i samhällets förnödenhetsförsörjning, som förutsätter såväl strategisk som operativ förståelse för hur de privata aktörerna kan involveras. Mer konkret förutsätter flera av denna utrednings förslag fördjupad kunskap om kravställning och avtalsutformning i upphandling samt om såväl upphandlings- som statsstödsregler. De förutsätter även kunskap om säkerhetsskyddad upphandling.

Sammanfattningsvis förutsätts de privata aktörerna, vad gäller flera av utredningens förslag, att involveras genom offentlig upphandling. Vi vill därför understryka vikten av att den offentliga upphandlingen inte förbises vid beredningen av utredningens nu lämnade förslag samt i utredningens fortsatta arbete.

Generaldirektör Inger Ek har beslutat i detta ärende. Upphandlingsjuristen Henrik Grönberg har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har även strategerna Johanna Enberg, Niklaz Kling och Maria Öhman samt chefsjuristen Anders Asplund deltagit.

Inger Ek

Henrik Grönberg